

Mosegris

Mosegrisen (*Arvicola terrestris* / *Arvicola amphibius*) kaldes af og til for vandrotte eller jordrotte, men er ikke en rotte. Den hører ligesom markmusen til studsmusene, der alle har en afstumpet snude, små ører, korte lemmer og kort hale. Hos den brune rotte er halen næsten lig med kroppens længde. Muldskud, huller til gangsystemerne og gnav på diverse vækster er tegn på mosegrisens tilstedeværelse.

Figur 1. Mosegris

Mosegrisen er lidt mindre end en rotte, og så har den en kortere snude, mindre ører og små øjne samt en tyndere og kortere hale.

Biologi

Mosegrisen holder af fugtigt terræn, og den er en fortrinlig svømmer. Man kan imidlertid også finde den langt fra vand, og den har gennem de seneste årtier vist en tendens til at sprede sig til stadig mere tørre områder. Selvom mosegrisen kan leve omkring vandløb og vandhuller, har beskyldningerne mod mosegrisen for at tage ællinger m.v. intet på sig. Det er oftest den brune rotte, der viser sig at være den rette skyldige.

Dansk navn:	Mosegris, vandrotte, jordrotte
Latinsk navn:	<i>Arvicola terrestris</i> / <i>Arvicola amphibius</i>
Udbredelse:	Udbredt over næsten hele landet, dog ikke på Lolland, Falster, Møn, Læsø, Anholt, Samsø og Bornholm
Størrelse:	Som voksen er kroppen 12-22 cm og dertil en hale på 5-10 cm; vægt 80-100 g
Levevis:	Aktiv hele året i sit underjordiske gangsystem og på jordoverfladen, både i fugtige og tørre områder. Flere kuld unger fra tidligt forår til sent efterår
Spor:	Muldskud på jordoverfladen. I modsætning til muldvarp er der ofte huller mellem skudene. Vegetationen er tit gnavet af lige om kring hullerne. Især i græsvegetation kan der være tydelige veksler mellem hullerne til gangsystemet. Gnav på rødder og i barken på træer forekommer især om vinteren
Skade:	Gnaver på og æder afgrøder. Overgnavning af rødder og afgnavning af bark i vintertiden kan give store tab ikke mindst i frugtavl. Beboes jorddiger af mosegrise kan det give alvorlig svækkelse af digesystemer
Nytte:	Gangsystemerne kan medvirke til gennemluftning af jorden

Mosegrisen kan herhjemme yngle fra april til november og får i yngleperioden almindeligvis 4-5 kuld med i alt ca. 20 unger. Disse er forplantningsdygtige allerede i 2-måneders alderen. Mosegrisens store formeringsevne kompenseres der i nogen grad for ved en ret kort levetid, idet den normalt højst lever 15-20 måneder.

Mosegrisen tilbringer i lighed med muldvarpen en stor del af sit liv under jordens overflade, og det kan være svært at se forskel på de to arters gravevirksomhed, da begge laver gangsystemer og kan skyde jorden op som muldskud. Det har desuden vist sig, at de kan benytte hinandens forladte gangsystemer, og det gør ikke bestemmelsen lettere. Er der imidlertid i sommerhalvåret mange åbne huller mellem skuddene, kan man regne med, at det drejer sig om mosegrise. Mosegrisens huller kan variere en del i størrelse, men de er oftest 5-8 cm i diameter. Lige omkring hullerne kan vegetationen være gnavet af. Mellem hullerne ses ofte tydelige vekslers i bunden af græsvegetationen. Muldvarpen kan også - især om natten - søge op på jordoverfladen, men den graver sig normalt op igennem et muldskud og lukker for det meste hullet efter sig, når den vender tilbage til gangene. Mosegrisen er en planteæder, mens muldvarpen udelukkende lever af dyrisk føde som regnorme og insekter. Gnav på planter og deres rødder i forbindelse med gangsystemerne afslører derfor med sikkerhed, at det drejer sig om mosegrise, for selv om muldvarpen godt kan rode en plante så løs, at den går ud, vil den aldrig gnave af den.

Grønne plantedele synes at udgøre mosegrisens hovedføde, men den æder næsten al slags plantekost, og gennemgraver man gangsystemet, vil man ofte støde på depoter af gulerødder, kartofler, rødder af kvikgræs, løg af forskellig slags, og hvad området ellers kan byde på. Sidst på efteråret og om vinteren lever mosegrisen ganske overvejende under jorden, de fleste huller lukkes, og den lever især af de indsamlede forråd samt rødder.

Skade

De alvorligste skader sker ved, at mosegrisen gnaver rødderne af buske og træer - ødelæggelser som specielt i frugtplantager kan betyde store tab. Især i vintermånederne kan mosegrisen også forårsage store skader på træer ved at afgnave barken så højt op, dyret kan nå fra jorden eller sneens overflade. Gnaves der hele vejen rundt kan træet ikke overleve angrebet.

Jorddiger, der bebos af mosegrise, kan beskadiges alvorligt ved de udbredte gangsystemer i digerne, men også ved at mosegrisen gerne æder af den bevoksning, der holder sammen på diget.

Lovgivning

Ifølge "Lov om drift af landbrugsjorder" (Lov nr. 434 af 9. juni 2004) kan kommunerne varetage bekæmpelse af mosegrise (og muldvarpe). Kommunerne kan finansiere bekæmpelsen ved en betaling, der opkræves hos ejerne af de ejendomme, hvorpå bekæmpelsen foretages. Loven siger kun noget om, hvad kommunerne kan gøre. Det er ikke sådan, at der er en direkte pligt til at iværksætte en bekæmpelse af mosegrise (eller muldvarpe).

Bekæmpelse

En fuldstændig udryddelse af mosegrise er en vanskelig sag, fordi der altid vil være enkelte individer, man ikke får ram på. Dette i forbindelse med deres store frugtbarhed og stærke tendens til at sprede sig gør, at man ved bekæmpelse på et mindre område som oftest højst opnår en forholdsvis kortvarig virkning. Mosegrise fra naboområder vil hurtigt invadere det rensede areal. Ved bekæmpelse på mindre arealer som haver og lignende vil det derfor være en fordel sammen med naboerne, grundejerforening eller lignende at få iværksat en større samlet bekæmpelse.

Indtil udgangen af 2011 var der to typer ædegift på markedet til bekæmpelse af mosegrise. Begge typer indeholdt det aktive stof bromadiolon, men efter en EU-beslutning må midler med dette stof (eller andre af de såkaldte antikoagulanter) ikke længere anvendes til formålet.

Fosforbrinteudviklende pellets, som almindeligt bruges til muldvarpebekæmpelse, må anvendes, men kun af personer, der har gennemført et særligt kursus, og erhvervet en autorisation via Miljøstyrelsens MAB system. Kurset arrangeres af Aarhus Universitet, Institut for Agroøkologi. Fosforbrinte er en giftgas, og fosforbrinteudviklende midler hører til gruppen af "meget giftige" bekæmpelsesmidler, og dette er baggrunden for kravet om, at brugere skal have gennemgået et særligt kursus, og har en autorisation.

Hvis man ønsker bekæmpelse med fosforbrinteudviklende pellets, og ikke har en autorisation må man henvende sig til kommunens tekniske forvaltning eller til et firma, der foretager skadedyrsbekæmpelse (desinfektører og skadedyrsbekæmpelse, se lokaltelefonbogen). For landmænd og lignende er det i nogle områder også muligt at få hjælp via de lokale landbo- eller husmandsforeninger, idet nogle af disse organiserer bekæmpelse af mosegrise og muldvarpe. Af sikkerhedsmæssige årsager må fosforbrinteudviklende pellets ikke udlægges nærmere end 10 m fra bygninger, hvor mennesker eller dyr kan opholde sig. Disse pellets er mest effektive ved en jordtemperatur på 5°C eller derover, så de er ikke særligt anvendelige om vinteren. Fosforbrinteudviklende pellets er bedst forår og efterår, mens virkningen ikke altid er helt tilfredsstillende i højsommeren, hvor mosegrisen kan have forbavsende mange huller ned til sit gangsystem.

Anvendelse af karbid eller opfyldning af gangene med vand kan ikke anbefales som sikre og effektive metoder. At lede udstødningssgas fra benzin- og eller dieselmotorer ned i gange for frembringelse af kulbrinte til bekæmpelse af mosegrise er ikke

Bekæmpelse

- Jævne skud
- Fælder sat ned i dyrets gangsystem er en metode, alle kan og må anvende
- Under visse omstændigheder kan bevoksning af kejserkrone tæt ved sårbare vækster give en forebyggende virkning mod gnav
- I erhvervsmæssig sammenhæng brug af fosforbrinteudviklende midler, som kun må udføres af personer med en autorisation udstedt af Miljøstyrelsen

lovligt. Metoden er ikke godkendt af Miljøstyrelsen til formålet. Opsætning af lydapparater i områder med mosegrise kan heller ikke anbefales som en anvendelig metode til bekæmpelse af disse dyr.

Brug af fælder er en metode, der må anvendes af alle, og når man først har fået lidt erfaring med fælder, er resultatet som oftest også godt.

En kasseformet mosegrisefælde af vandfast krydsfiner som vist på figur 3. er meget nem at bruge, da den blot skal anbringes over et af mosegrisens mange huller, som ses på figur 2. Mosegrisen fanges levende og må derfor aflives bagefter.

Figur 2. I midten et typisk mosegrisehul i vegetationen med dyrets stier (veksler) med nedtrådt vegetation gående ud fra hullet.

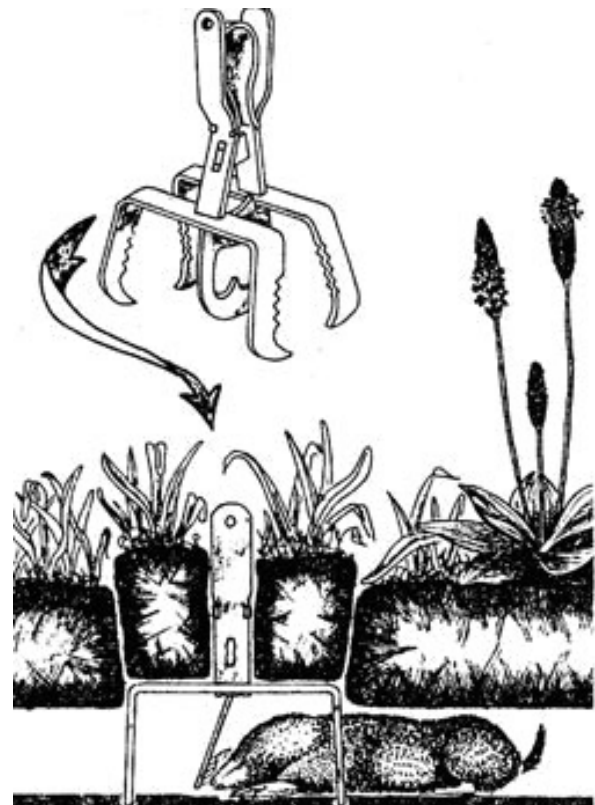

Figur 3. Den kasseformede træfælde sættes direkte oven på hullet.

Muldvarpesakse og rottesmækfælder kan også anvendes, og i disse fælder dræbes dyret ved fangsten.

Muldvarpesakse er lige så anvendelige til mosegrise som til muldvarpe, og saksen anbringes som vist på figur 4 på samme måde for de to dyr.

Kan man ikke uden videre se, hvor mosegrisens gang er, kan den findes med en pind eller en stok, som stikkes ned i jorden i nærheden af et frisk skud.

Tegning: John Buch

Figur 4. Sådan sættes saksen til både mosegris og muldvarp!

Med en planteske graves nu ned til mosegrisens gang, og man renser hullet nogenlunde for jord. Hullet skal have en størrelse, så der netop er plads til saksen, der placeres sådan, at mosegrisen støder mod udløseren, når den passerer gennem gangen. Saksen bør tildækkes med f.eks. græstøv og lidt løs jord ovenpå.

Nogle anbringer en omvendt urtepotte oven over saksen, men det kan være besværligt at skulle slæbe rundt med mange urtepotter, når man skal bekæmpe på et lidt større areal.

Bruges rottesmækfælder, kan man anbringe to i gangen, således at fælderne støder op mod hinanden, og mosegrisen går i en fælde uanset fra hvilken side af gangen, den kommer. Man må sikre sig, at smækfælderne kan arbejde frit. Vil man bruge lokkemad i fælderne, kan gulerodsskiver eller æblestykker anbefales. Rottesmækfælder må dog afskærmes effektivt, så hunde og katte eller andre dyr ikke træder ned i dem.

Fælder kan købes hos isenkræmmere, i byggemarkeder og andre forretninger for haveartikler og lignende.

Har man enkelte planter eller buske, som man ønsker at beskytte mod gnav af mosegrise, kan man forsøge med at lægge løg af kejserkrone (*Fritillaria imperialis*) tæt ved eller omkring dem. Under visse omstændigheder kan det virke afskrækkende, men virkningen er ikke generel.